

colo de convenție, într-un pact semnat cîndva între cei ce joacă și cei ce privesc, în numele aceleiași purități, în numele aceleiași candorii.

Revenind la filmul lui Mirel Ilieșu, a existat aici un moment, mai tulburător decît revelația candorii și decît condiția teatrului, momentul în care, terminîndu-și spectacolul, regizoarea a izbucnit în lacrimi, nu pentru soarta contesei Geneveva și a contelui Siegfried, regășiți după o despărțire lungă și chinuitoare, ci pentru „copilăria mea”. Asta nu se mai poate comenta, la asta nu se poate adăuga nimic. Aici nu mai este nici teatru, nici convenție, nici candoare, ci viață.

Pauză cam lungă pentru un teatru care ne obișnuise cu un ritm intens al premierelor... Numai reluări și retransmisii, dar, decît cine știe ce băiat mai mult sau mai puțin furios, cu basc, mustață și vocabular de jmecher, mai bine încă o dată *Singurul martor* de A. și P. Tur, care tot are cîteva scene bune și omenești.

În compensație, la concediul redacției de teatru, un regizor de film, unul dintre cei mai talentați documentariști, Mirel Ilieșu, veritabil artist al aparatului de filmat, a avut excepționala idee de a pune la cale un spectacol de marionete cu *Geneveva de Brabant* (cea mai naivă și cea mai populară, acum un secol, dramatizare), l-a filmat și l-a numit *Reabilitarea candorii*. Spectacolul, am fost asigurați, arăta ca acum o sută de ani. Mînuitorii și vocile lor erau de azi, dar păpușile, fabricate în 1880 la Praga, erau cele de acum un secol. Și textul. Și concepția regizorală, transmisă nu din tată-n fiu, ci din mamă-n fiică, întrucît cea mai veche trupă de păpușari din Banat, cu obirșia în fostul județ Timiș-Torontal, a fost condusă numai de femei. Minute în șir, am trăit naivitatea și puritatea spectatorilor de la sfîrșitul secolului trecut, care credeau cu ingenuitate în drama oropsitei contese de Brabant, chiar dacă biata contesă nu era decît o bucată de lemn cioplit cu îndemînare. Și am înțeles că sentimentalismul este un rezultat al candorii și al credinței. Și ne-am amintit — în aceeași ordine a unei istorii apocrife a teatrului — paginile duios-amuzante în care scriitorul bulgar Ivan Vazov evoca un spectacol cu aceeași dramă *Geneveva de Brabant*, jucată însă de actori (actori amatori, desigur), într-un sat din sudul Dunării: lacrimile și indignarea spectatorilor, represaliile împotriva actorilor care avuseseră nefericirea de a interpreta personajele negative, toate pornind dintr-o credință naivă, totală, a spectatorului în convenția teatrală. Fiindcă teatrul s-a născut din credință, iar adevărul lui este din-

Umberto D. în Giulești. Un bătrîn și un cîine. O singurătate împărțită în doi, sau, mai precis, două singurătăți. Decorul: o casă pe trei sferturi dărmată, o curte sordidă, o atmosferă tristă și imundă. Bătrînul de 85 de ani are un fiu, are o fiică, are nepoți și strănepoți. Și un cîine. Dintre toți, numai cîinele se află cu el. A avut și o nevastă, dar a murit. A avut și niște găini, dar i le-au furat. Găinile aveau mai mult o valoare afectivă: ouăle erau pentru strănepoți. Nu, copiii nu l-au uitat: fiica îi spală din cînd în cînd rufe, și nu avem nici un motiv să n-o credem, nora îi dă mîncare în sacoșă, și nu avem nici un motiv să n-o credem. Nici vecinii nu l-au uitat: îi mai cumpără cîte o pîine, mai trec pe la el ca să vadă dacă n-a murit. Bătrînul are și o pensie. Dar e singur. El și cîinele. Iși dorește un costum de haine pentru înmormîntare. Ar mai vrea să i se repare casa („stau ca în cîmp”), sau măcar gardul. Pe fiu nu-l prea vede. E ocupat: „are dosare”, explică, fără dinți în gură, bătrînul de 85 de ani. Casa e gata să se dărîme. Într-o zi, sau într-o noapte, ar putea să se dărîme. Bătrînul nu va mai fi. Numai cîinele o să știe ce s-a întîmplat. „N-am unde mă duce”, spune calm, alb, fără nici o inflexiune în glas, acest Umberto D. giuleștean. O vecină, plină de importanță, declară: am și eu un soț, de aceeași etate, dar să vedeți cum arată soțul meu, că eu îl *îngrijesc*! Și nu avem nici un motiv să n-o credem. Nu poate să arate ca acest tragic Umberto D.

Un film, aproape un film, aproape un destin, în aproape zece minute de „Reflector”.

Cei care cunosc Sahara din cărți și din filme au avut, la Teleenciclopedie, o surpriză: Sahara nu e chiar așa cum o știm din cărți și din filme. E nesfîrșită, nu însă plicticoasă, e feroce, nu însă lipsită de poezie, e aridă, însă nu lipsită de viață. Serialul „Sahara”, comentat de Charles Boyer (co-

mentariile sînt rostite de actori mari și nu de posesorii unor voci cît mai neutre, cît mai plate cu puțință, ca în documentarele noastre), este de-a dreptul pasionant. Caravanele tuaregilor, „cei mai iscușiți călători de pe pămînt” (dar ăsta e pămînt?), sînt ca niște armate, înaintînd către un inamic necunoscut, armate de o siguranță, de o demnitate și de o bărbăție cum n-am mai văzut (nici în filme), pîndite la fiecare pas de primejdii nevăzute, dar înaintînd, înaintînd maiestuoase, necruțătoare, invincibile, ca în-suși omul, omul-entitate, omul-categorie filozofică. Bulgării aceia de sare avînd forma unor trunchiuri de copac, sînt ca niște bulgări de aur, ca niște lingouri, le simți valoarea, importanța, măreția. Iar nisipul fără orizont al Saharei este și Golgota suferinței, și Olimpul recompensei, Infernul și Paradisul, în cea mai stranie, cea mai poetică și cea mai tragică dintre înfățișările pămîntești. Sau cel puțin așa le vedem în acest film, altfel decît în cărți, altfel decît în celelalte filme. Este extraordinar cum poate filmul să scoată poezie și adevăr din cea mai uzată imagine exotică: o caravană traversînd deșertul!

Se cam duc emisiunile bune... Duminica se obișnuia să se organizeze o după-amiază agreabilă, intimă, familială (să-i spunem), cu dialoguri, vizite, reportaje, filme, muzică. Avantajul era că, dincolo de programul anunțat, se mai iveau și surprize: o discuție în contradictoriu, o bilbiială inocentă, o schiță umoristică nouă etc. Acum, după amiezele duminicale sînt previzibile și anoste, în ciuda tonului degajat al acțiunilor prezentatoare (mereu același ton degajat, mereu aceleași glume, transmise de la o săptămînă la alta), schițele comice sînt vechi, străvechi (unele au fost date de cîte două-trei ori în emisiuni diverse), melodiile idem, totul se desfășoară într-o atmosferă de plictiseală, așa, ca să umplem programul, astfel încît *Tunelul timpului*, cu mitralierele lui în plin război al Troiei, vine ca o veritabilă eliberare.

Duminica, totuși, nu e a cineaștilor, nu e a tineretului, nu e a amatorilor de teatru, nici a iubitorilor de muzică populară, nici a melomanilor, nici a copiilor. Duminica este a tuturor. Și tocmai duminica să avem parte de cel mai amărit program?

D. Solomon

Un ecou al memoriei

Prin dreptunghiul televizorului se perindă zilnic mii de chipuri și de voci; fi-rește, numai cîteva dintre ele străpung ecranul de indife-rență normală și ajung în-tr-adevăr pînă la conștiința noastră (din fericire! — fiindcă altfel n-am mai face nimic de-a lungul multelor ore de emisie, tînuți, magnetizați de cel mai fascinant dintre spectacole, cel al personalității omenești). Într-una dintre serile trecute, un ghem de atenție s-a constituit în jurul unui oaspete: cîntăretul de operă Nicolae Secăreanu. Artistul răspundea unor întrebări, spontan și în același timp cu o perfect

distilată știință a scenei. Montajul alături secvențe cîntate — un lied, cîteva arii în interpretarea sa, devenite celebre. Vocea urca și cobora, calmă, puternică și vibrantă, cuvintele picurau în sonorități rotunde, desăvîrșite — apoi intervenea un nou interludiu, încălzit de un zîmbet, de un vag gest al minii, de intonația ironică mascînd o veșnic proaspătă candoare. Totul era așa cum trebuie să fie atunci cînd reporterul televiziunii are inspirația de a aduce în prim-plan o ființă omenească dăruită cu har și cu simțire autentică.

Dor emoția mea era subiectivă și clandestină, nefiind deloc o emoție de telespectator al serii respective. Da, Nicolae Secăreanu aparține muzicii, pentru todeauna; o știam, desigur; însă cîndva, cu ani în urmă, el a trecut, pentru o clipă, lent și maiestuos, prin teritoriul teatrului, și clipa aceea mi s-a înscrustat în amintire. Orice ar zice și orice ar cînta —

magistral — Nicolae Secăreanu, va reinvia pentru mine ființa singuratecă și misterioasă a bătrînelui valet Firs, așezîndu-se să moară puțin pe un fotoliu îmbrăcat în husă albă, în mijlocul scenei goale, din ce în ce mai cufundată în întuneric. Tăcut și drept ca un plop pietrificat de timp, discret și demn, indulgent și atoa-teștiutor, odată cu el marea însuși trecutul. Asta se întîmpla în anul 1967, pe scena Teatrului „Bulandra”. În Lîvada cu vișini de Cehov, în regia lui Lucian Pintilie.

Probabil că m-aș fi știut să fac public acest ecou al memoriei, dacă, a doua zi dimineața, un interlocutor întîmpîntor nu m-ar fi întîmpinat cu aceste vorbe: „ai văzut oasă ră emisiunea cu Nicolae Secăreanu? Îți aduci aminte de Lîvada...?”

O fi teatrul o efemeridă — totuși, există și pe continen-tul său creații care nu mor.

I. P.